

Niet altijd brandewijn met rozijnen

Colofon

ISBN: 978 90 8954 432 2

1e druk 2012

© 2012 Reitze Beintema

Exemplaren zijn te bestellen via de boekhandel

of rechtstreeks bij de uitgeverij:

Uitgeverij Elikser B.V.

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

www.elikser.nl

Vormgeving omslag en binnenwerk: Evelien Veenstra

Schrijver en uitgever hebben getracht alle rechthebbenden van de foto's te achterhalen. Mocht er iemand zijn die desondanks meent rechten op een foto te kunnen doen gelden, dan kan contact gezocht worden met de uitgever.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaand schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Niet altijd brandewijn met rozijnen

Reitze Beintema

Niet altijd brandewijn met rozijnen

Uit het leven van een Friese boerenjongen die dierenarts werd en zijn praktijk in Fryslân verruilde voor een avontuur in het internationale bedrijfsleven en zich in beide thuis voelde!

Motto: “Het kan verkeren” – Bredero.

Opdracht:

Dit levensverhaal is opgedragen aan mijn ouders, mijn kinderen en mijn vriendin.

Overweging:

“Het leven is als een prachtig muziekinstrument. De muziek die iemand in staat is ermee te maken, is zijn visitekaartje!”

R.B.

Introductie

Ofschoon ik heb getracht in algemene zin een indeling in tijdvakken of perioden aan te houden, heb ik gemeend daar soms ten behoeve van de duidelijkheid van het verhaal, van af te mogen wijken om dan naderhand de oorspronkelijke ‘draad’ weer op te pakken.

Omdat het voor sommige lezers gemakkelijk lijkt om bepaalde in dit boek voorkomende personen en zaken te herkennen, ben ik zo vrij geweest om op daarvoor in aanmerking komende plaatsen wat de namen van personen betreft, gebruik te maken van mijn duim.

Om daarmee zelf niet uit de toon te vallen: “Mijn naam is Reitze Beintema”.

Het geregistreerde wapen van een Friese familie van boeren, artsen en dierenartsen

Reitze Beintema
Winter 2011/2012

Een woord vooraf

Ten behoeve van een beter begrijpen van dit levensverhaal van een dierenarts die begon als plattelandsdierenarts en naderhand als industriedierenarts op diverse plaatsen werkzaam was, denk ik dat de lezer er goed aan doet zich te realiseren dat vijftig tot tachtig jaar geleden – toen de verhalen van mijn voorgangers zich afspeelden, maar toch ook nog in mijn eigen naoorlogse periode – de verschillen met de huidige tijd enorm groot waren. Niet alleen wat betreft de omstandigheden op de boerderijen, maar stellig ook wat betreft maatschappelijke zaken en vooral de geldende normen die werden en worden toegepast bij de beoordeling van situaties, dieren en mensen.

Belangrijk is ook dat men begrip moet hebben van en voor de positie van het huisdier en dan vooral die van het kleine huisdier van tegenwoordig in vergelijking met die van de jaren dertig en eerder van de vorige eeuw. Waar toen smakelijk om werd gelachen, wordt tegenwoordig soms van gegruwd.

Van belang zijn vooral de veranderingen in het werk dat de dierenarts voor de boer en zijn bedrijf doet. Ligt er tegenwoordig een accent op het begeleiden van het bedrijf en het veebeslag, vijftig jaar geleden was het naast de massale bestrijding van ziekten als tuberculose en mond-en-klauwzeer, vooral het oplossen van problemen met individuele dieren.

Tegenwoordig is de veehouder veel beter geïnformeerd over het voorkomen en zelfs het oplossen van kritieke situaties, waar vroeger vaak de dierenarts werd geroepen om handelend op te treden en een kritieke situatie op te lossen alvorens aan de behandeling van de patiënt kon worden

begonnen. Zo heb ik nog meerdere malen moeten helpen om een koe uit de mestgroep of uit een sloot te hijsen of te trekken, alvorens met de behandeling kon worden begonnen. De veearts was vroeger nog meer dan nu, een man met een imago van handelen, dingen doen en problemen oplossen.

In mijn tijd was het paard een landbouwhuisdier, waarbij 'landbouw' stond voor werken op het bedrijf. Er werd evenwel ook toen al met veel plezier op gereden. Tegenwoordig is het paard echter officieel een gezelschapsdier en wordt ook op allerlei manieren als zodanig behandeld. Veterinair-technisch zijn er nu dingen mogelijk, waaraan vroeger alleen al om economische redenen niet kon worden gedacht!

Als ik de verleiding niet kan weerstaan om een wat grof aandoend verhaal van eertijds op te nemen, gaat het mij natuurlijk niet ergens anders om dan te illustreren hoe zeer ook de aard van wat we kennen als humor, is veranderd. Zelf vind ik het een groot voorrecht dat ik door overlevering van verhalen van en over vroegere generaties een goede voorstelling heb verkregen omtrent wat er eerder gebeurde en werd gedaan. Een verrassend groot deel daarvan is tegenwoordig geen onderdeel meer van het gewone onderwijsprogramma!

En dan is er per slot nog de bewering dat wij dierenartsen zo'n romantisch beroep hebben. Wellicht heeft dit te maken met het feit dat een dierenarts dieren begeleidt vanaf hun geboorte tot soms letterlijk aan hun dood. Wij zijn van het begin tot het eind betrokken bij het dier en wij staan duidelijk aan de kant van het dier! Wellicht ligt hier de oorsprong van de gedachte aan romantiek. Het brengt de mensen in ons vak stellig groot respect bij voor de Schepping.

In mijn ogen zijn wij dierenartsen echter vooral ook

realistisch en ervaren in het herkennen en oplossen van problemen. Hoe dit ook mag zijn, als betrokken auteur wens ik u, beste lezer, minstens net zo veel genoeg met het lezen, als ik vaak had met het beleven en nu met het samenstellen van dit levensverhaal.

Reitze

Inhoud

1. Familieachtergrond	17
2. De recessie van de dertiger jaren en besmettelijke veeziekten	25
3. De eerste jaren en de lagere school	34
4. Oorlog, middelbare school en bevrijding	40
5. Student aan de faculteit voor diergeneeskunde in Utrecht	55
6. Soldaat Reitze	63
7. Verder met de studie, het maken van een keuze, examens, praktijk-contacten en 'Klas'	76
8. Als praktiserend dierenarts op het Friese platteland	98
8a. Innovaties en publicaties	98
8b. Opgenomen in het leven op het platteland	105
8c. Zoönosen in de praktijk	108
9. Een greep uit ervaringen en anekdotes binnen en buiten het vak	119
10. Auto's en 'waargebeurde' verhalen van voorgangers en andere collega's	157
11. Koopkwesties	164
12. Industriedierenarts	171
13. Het Australië-project	205
14. Terug in Nederland in semioverheidsdienst	283
15. Als 'emigranten' opnieuw naar Australië	311
16. Terug op eigen geboortegrond	343

1. Familieachtergrond

De families van mijn beide ouders waren van vele generaties her families van mensen die hun bestaan vonden op het platteland. Het waren vooral boeren en houders van eendenkooien.

Een van de oudst bekende leden van de familie van mijn vader was in de tweede helft van de zeventiende eeuw herbergier in Eestrum. Diens grootvader was geboren rond het jaar 1600.

Helaas zijn van deze verre voorouders geen nadere gegevens bekend anders dan dat namens de erven van een van hen de herberg in Eestrum in 1705/06 werd verkocht.

De familie was in die tijd dus bekend als herbergier, maar ook als schipper.

De boerderij waar ik geboren ben, was in de eerste helft van de negentiende eeuw reeds eigendom van en in gebruik bij de overgrootvader van mijn vader.

Omstreeks het midden van de negentiende eeuw waren er onder de rook van Leeuwarden drie boerderijen, vrijwel naast elkaar gelegen, in eigendom dan wel in gebruik bij mijn grootvader en zijn twee broers. Zij zijn daar echter geen van allen blijven wonen.

De zoon van een van hen koos een geheel ander beroep en werd onderwijzer.

De anderen volgden de in die tijd opkomende trend van hun generatie en gaven om economische reden de voorkeur aan grotere huurboerderijen.

Vermogende personen en instellingen gaven er omgekeerd vaak de voorkeur aan om naast hun 'werkkapitaal' een deel van hun vermogen te beleggen in relatief niet goed-

kope, doch voor geldbelegging als zeer solide beschouwde landerijen en boerenhofsteden, terwijl omgekeerd dus de boeren zelf vaak bij voorkeur ook vanwege erfrecht, huurden. Soms werd verkocht opdat twee of meer zoons elk een boerderij konden huren en inrichten.

Dit laatste werd en wordt soms nog ‘het beslaan’ van een boerderij genoemd. Hierbij ging het uiteraard om een beslag vee!

Het is wellicht interessant hier te vermelden dat ik de laatste van onze stam ben die op een van deze drie naast elkaar liggende boerderijen is geboren.

Deze boerderij was toen nog in eigendom van mijn grootvader. Mijn zuster werd geboren op de aanzienlijk grotere huurboerderij die mijn ouders twaalf dagen na mijn geboorte betrokken.

Dit verhuizen zat er bij mij blijkbaar al vroeg in. Ik woon nu inmiddels op mijn 25e adres!

Onder de vroegst bekende voorouders van mijn moeder was er naast gewone boeren, minstens één die ook als ‘vervener’ bekend stond.

Verveners waren boeren dan wel grondeigenaren die het veen ontgonnen, de destijds populaire turf als brandstof verkochten en, waar mogelijk, de grond tot vruchtbare landbouwgrond maakten.

Hun vaak grote gezinnen vonden veelal een bestaan als grotere of kleinere boeren op de nieuw ontgonnen landbouwgrond.

Uiteindelijk vestigden de directe voorouders van mijn moeder zich als boeren in de Friese wouden.

Zoals gezegd verhuisden mijn ouders kort na mijn geboorte naar een grotere boerderij op de klei in het hartje van

Friesland, in een buurtschapje omringd door een drietal kleine dorpjes.

Hier werd ruim een jaar later mijn zuster geboren, met wie ik samen opgroeide op deze dus vrij geïsoleerd staande boerderij midden in het groene Friese weidelandschap op de klei van Westergo.

*Een klassieke Friese kop, hals en romp boerderij op de klei van Westergo
(Foto ons beschikt door onze vrienden en opvolgers op deze boerderij)*

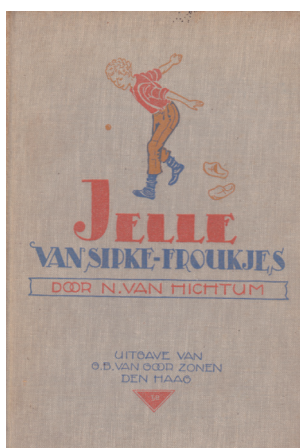
Van mijn vader zagen we behalve bij de maaltijden niet erg veel en zeker niet lang. Hij zei tegen de knechts in de oogsttijd wel eens: “Ik gun jullie best het eten, maar ik heb altijd moeite met de tijd die ermee verloren gaat!”

Mijn moeder, die een grote belangstelling had voor het vee en de rest van de boerderij, besteedde behalve tijd aan haar eigen werk en aan ons, bovendien tijd aan de kinderen van onze vaste arbeider die vlak bij de boerderij woonde.

Voorals gedurende de herfst en de winter niet buiten gespeeld kon worden, las moeder voor uit boeken zoals ‘Afke’s tiental’ en ‘Jelle van Sipke-Froukjes’, van de bekende Friese schrijfster Nienke van Hichtum. Vooral het eerste van

die twee zal de kinderen van onze arbeider bijzonder hebben aangesproken. Niet alleen kwamen zij ook uit een groot gezin, hun moeder heette ook Afke!

Wij hingen dan allemaal bijna letterlijk aan mijn moeders lippen. Hoewel deze boeken ook beschikbaar waren in de Nederlandse taal, las moeder ze voor in het Fries. De reden hiervoor was heel eenvoudig: omdat de jongere kinderen nog geen Nederlands verstonden.

Hier dus een Nederlandse versie

Dat de positie van de Friese taal ietwat merkwaardig of misschien zelfs uniek is, moge blijken uit het feit dat de voertaal in en rond ons gezin Fries was, maar mijn beide ouders en met hen vele anderen op het platteland alleen correspondeerden in het Nederlands, zoals zij zich dat van de lagere school herinnerden.

Fries lezen deed men wel, maar Fries schrijven kon men eenvoudig niet.

Dat werd alleen op een enkele speciale cursus gegeven en was in die tijd beperkt tot een enkeling! Je sprak Fries, maar je schreef alleen Nederlands! De ontwikkeling van het Fries als schrijftaal stond toen nog nauwelijks in de kinderschoenen.

Mijn grootmoeder feliciteerde mijn moeder met mijn geboorte middels een in het Nederlands geschreven brief, terwijl nooit iemand haar ooit een woord 'Hollands' had horen spreken! Op de volgende pagina's een fragment van een kopie van de brief van een grootmoeder die haar schoondochter geluk wenste met haar eerstgeborene!